

PAVEL BEDRNÍČEK

obce vůkolní

před branami měst pražských

VOLVOX GLOBATOR

P a v e l B e d r n í č e k

OBCE VŮKOLNÍ

V o l v o x g l o b a t o r 2 0 0 6

Pavel Bedrníček

Obce vùkolní

Před branami měst pražských

pdf 978-80-7511-004-6

Copyright © Pavel Bedrníček 2006

Copyright © Volvox Globator 2006

Jazyková redakce Tereza Houšková

Obálka, sazba a grafická úprava Luboš Drtina

Fotografie Vít Houška

Epub připravil – PureHTML.cz

Vydalo nakladatelství & vydavatelství

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 17, 130 00 Praha 3

www.volvox.cz

jako svou 713. publikaci

Vydání první

Praha 2006

Adresa knihkupectví

VOLVOX GLOBATOR:

Štítného 16, 130 00 Praha 3 – Žižkov

ÚVOD

Král Václav I. dal kolem poloviny 13. století zbudovat první pražské hradby; obklopovaly ovšem jen Staré Město. Přemysl II. Otakar v roce 1257 dal opevnit i nově založenou Malou Stranu, zahrnující tehdy jen nejbližší okolí Malostranského náměstí. Za Karla IV. bylo pak postaveno zcela nové opevnění, které posunulo malostranské hradby až k Újezdu, zabralo do hradeb i Strahovský klášter, poddanské město Hradčany a pochopitelně i právě založené Nové Město. Karlovy pražské hradby probíhaly tedy po trase – řečeno nynějšími jmény – od Vltavy zhruba přes Těšnov, Bulhara, Mezibranskou a Sokolskou ulicí až na Karlov, odtud příkře do Nuselského údolí, na jehož protilehlé straně se napojily na opevnění Vyšehradu. Na levém břehu Vltavy stoupaly na Újezdě od řeky přes Petřín (Hladová zeď), uzavřely do města Strahovský klášter a přes Pohořelec se připojily k hradnímu opevnění. Mohutné barokní fortifikace, které v 17. a 18. století vyrostly kolem Prahy, sledovaly pak – až na malé odchylky – trasu hradeb Karla IV.

Vně těchto hradeb se do daleka rozkládala venkovská krajina s poli, loukami, lesy, sady i vinicemi, v níž byly roztroušeny malé osady, větší vesnice i jednotlivé dvorce. Jejich jména žijí dodnes, město je dříve či později pohltilo a novým čtvrtím zůstala jména vesnic, z nichž vznikly.

Jak Praha rostla? Téměř půl tisíciletí zůstávala sevřena v hradbách v rozsahu, který jí dal Otec vlasti v polovině 14. století. Vládní nařízení z 12. února 1784 sice skoncovalo s institucí jednotlivých „měst pražských“ a sjednotilo celou Prahu, tj. Staré i Nové Město, Malou Stranu i Hradčany pod jediný magistrát, na vnějším vzhladu města však nic nezměnilo. V roce 1850 dostalo uvnitř Prahy svůj statut bývalé Židovské

město jako Praha V. – Josefov. V 70. letech 19. století byly hradby, z vojenského hlediska již naprosto bezcenné, konečně zbořeny, což trvalo několik let. Poté byl v roce 1883 připojen „Královský Vyšehrad“ jako Praha VI., o rok později, v roce 1884, Holešovice a Bubny jako Praha VII. a konečně, již v novém století, roku 1901 město Libeň jako Praha VIII. Velmi podstatná změna se uskutečnila po první světové válce. Dne 6. února 1920 vyšel zákon č. 114/1920 Sb., který s účinností od 1. ledna 1922 vytvořil Velkou Prahu a připojil k ní dlouhou řadu obcí. Byla mezi nimi nejen více méně nová města, přímo navazující na pražskou zástavbu, jejichž samostatná existence se již stala přežitkem (Královské Vinohrady, Karlín, Smíchov atd.), ale i přes tři desítky vesnic v tehdejší pražském okolí. Některé si ještě dlouho ponechaly venkovský ráz, jiné se rychle měnily v městské čtvrti. Další rozšíření hlavního města pak následovalo ještě až v letech 1960, 1967 a 1974.

Ještě v 19. století se pro vesnice (i města) v pražském okolí často používal název „obce vùkolní“ nebo „obce sousední“ – a právě o nich vypráví knížka, čtenáři právě předkládaná.

„Obce vùkolní“ byl ovšem název velice neurčitý a vyvstal problém, které do knihy zařadit a které ne. Nakonec jsem se rozhodl řídit dvěma hledisky: časovým a prostorovým. Časové hledisko znamenalo, že jsem zařadil – až na dvě tři výjimky – pouze obce, připojené k Velké Praze 1. ledna 1922 výše uvedeným zákonem. Z hlediska prostorového bylo nutno zvolit určitou vzdálenost, do které by bylo možno obce považovat za „vùkolní“. Po delší úvaze jsem zvolil vzdálenost 6 km vzdušnou čarou od nejbližších hradeb, což byla ve středověku i v době baroka vzdálenost po cestách samozřejmě značně delší, která nicméně ještě dovolovala dostat se týž den pěšky do Prahy a zpět; kočárem jezdila jen vrchnost.

Tehdejší lidé, odkázaní většinou na pěší putování – ostatně

jízda nějakým selským povozem také nebyla nijak rychlá – posuzovali vzdálenosti jinak než dnes. Vždyť vzdálenost mezi pražskými hradbami činila vzdušnou čarou ve směru východ-západ pouhopouhých 3 400 m; stejná byla i vzdálenost sever-jih, a to včetně Vyšehradu. Ještě v 19. století byla pěší cesta třeba z Prahy do Strašnic slušně velkým výletem, nemluvě o stoletích ještě dřívějších – Břevnov byl založen v hlubokých lesích daleko od Prahy, z Malé Strany do Košíř nebo ze Starého Města do Bohnic to bylo také pěkně daleko. To vše tedy vedlo k tomu, abych se rozhodl pro uvedených 6 km přímou čarou, pokládaje tak vzdálenější vesničky ne již za „obce vůkolní“, ale za skutečný daleký venkov.

Staletí uplývala nad českou zemí, nad Prahou i jejím okolím, ne všude však nechávala stopu stejně hlubokou. Jsou „obce vůkolní“, jejichž dějiny jsou plné zvrátů a událostí; v některých jsou cenné kulturní památky. Jiné zase žily klidně, v závětří, historie jako by se jich ani nedotkla; proto jsou jednotlivé statě nestejně dlouhé a obsáhlé.

Knížku věnuji mé paní za její pochopení a nebeskou trpělivost se mnou po celou dobu této práce.

BOHNICE

Již dlouhou řadu desetiletí objevují archeologové na území dnešní Prahy roztroušené stopy dávného prehistorického osídlení. Jeden z nej-významnějších nálezů byl však svého času učiněn na ostrožně Zámka právě v blízkosti Bohnic, kde bylo zjištěno nejen osídlení až z mladší doby kamenné, ale i slovanské hradiště asi z 9. století po Kr.

Jméno Bohnice vzbuzuje většinou asociaci psychiatrické léčebny nebo velkého panelového sídliště ze 70. let 20. století. Na okraji těchto dvou komplexů pak najdeme to, co ještě zbývá ze starých, ba prastarých Bohnic. Bývala to nepatrná vesnička, jejíž existenci spolehlivě potvrzuje písemný doklad již k roku 1158; původ tohoto dokladu bude osvětlen níže. Bohnice byly tehdy zřejmě majetkem církevní vrchnosti a zůstaly jí – s několika málo výjimkami – až do husitských dob. V postavení majitele se střídali Vyšehradská kapitula, jednotliví její kanovníci, klášter benediktinek sv. Jiří na Hradě; první světský majitel je pak doložen k roku 1357. Byl jím Mikuláš Jenteš, staroměstský měšťan, později konšel a nakonec královský podkomoří. Zdejší lidé se po staletí zabývali zemědělstvím a vinařstvím. Po zmatku husitské a těsně pohusitské doby se vesnička dostala do majetku nejvyššího purkrabství, jemuž náležela od 16. století až do roku 1791. V tom roce přešla totiž správa všech statků nejvyššího purkrabství na zemské stavy, ale vrchnostenské vlastnictví se v Bohnicích záhy omezilo pouze na dva dvory (dnešní čp. 12 a 14).

Že byly Bohnice dlouho osadou skutečně nepatrnou, dokládá berní rula z roku 1654, která tu uvádí 6 domů obydlených a 3 pusté. Ještě po osmdesáti letech, v roce 1738, tu žilo pouhých 79 lidí. Stavové na vlastnictví této vesničky nijak nelpěli a v roce 1820 prodali oba dvory Angličanovi Isaacu Osbornovi, jehož již naturalizovaný syn MUDr. Jakub Osborne pak oba dvory sloučil.

Dnešní čp. 14 dal přebudovat na tzv. Zámeček, druhý dvůr (čp. 12) poté sloužil jako ubytovna zemědělských dělníků. V té době byly již Bohnice skutečnou vesnicí o 37 domech a 270 obyvatelích.

Rozmach průmyslu, typický pro 19. století, dosáhl až sem a přinesl konec zemědělských Bohnic. V roce 1870 zahájila firma Nobel provoz v čerstvě postavené továrně na dynamit, první v Čechách; o něco později ji následovala továrna na umělá hnojiva fy Schramm. Začaly tu vyrůstat dělnické domky, protože lidé přicházeli za prací. Jestliže ještě nedlouho po postavení dynamitky představovalo Bohnice 50 domů s necelou půltisícovkou obyvatel, v roce 1911 tu žilo již 2 264 lidí ve 144

domech.

Práce v dynamitce nebyla placena nejhůř, nesla s sebou však značné nebezpečí, dané povahou výroby. Opakovaně došlo k výbuchům se smrtelnými úrazy. Nejen to, při velké povodni v roce 1890, která tehdy strhla i část Karlova mostu, byly obě továrny zaplaveny až po strop prvního patra. Výroba dynamitu byla nakonec v roce 1922, hned po připojení Bohnic k Velké Praze, zrušena.

Počátkem 20. století dochází k velké výstavbě. V letech 1904–1911 se staví rozsáhlý areál psychiatrické léčebny, neboli – podle tehdejšího názvosloví – ústavu choromyslných. V roce 1914 byla pak jeho výstavba završena ústavním kostelem. Celý projekt byl dílem arch. Václava Roštlapila, autora Strakovy akademie (dnes budova vlády). Bohnice byly stále ještě samostatnou obcí; součástí Velké Prahy se staly k 1. lednu 1922, ke kterémužto datu měly již 205 domů a 3 179 obyvatel, samozřejmě bez pacientů léčebny. V meziválečném období se tu pak hojně stavěly rodinné domky a vilky.

A co ze starých Bohnic se zachovalo do naší doby?

Především tzv. statek Vraných (čp. 1), krásné barokní stavení se zdobnými štíty a dekorativní bránou; pochází z roku 1777, jak potvrzuje letopočet na fasádě. Nejde o lidový výtvar, tzv. selské baroko, ale o skutečně stylovou barokní stavbu, zřejmě ovlivněnou nepříliš vzdáleným pražským barokem.

Druhým pamětníkem je kostel – a ten pamatuje skutečně hodně. Dnešní malebný venkovský kostelík je ve slohu velmi pozdního baroka, jeho historie však sahá až do 12. století. Tehdy,

v roce 1158, byl samozřejmě v panujícím románském slohu. Žil pak klidně až do 15. století a i tehdy jen vyměnil majitele. Stal se podobojím a zůstal jím po dvě století, až po bělohorské bitvě byl vrácen katolíkům. Brzy poté byl v rámci třicetileté války vypleněn a zcela zpustl; teprve čtvrt století po vestfálském míru, v roce 1673, jej opravili a znovu vysvětili. Byla to stále původní románská svatyně, ale ani nadále nebyla příliš udržována. Svě udělaly i povětrnostní vlivy a nakonec možná i touha mít výstavnější kostel; buď jak buď, kostel byl koncem 18. století uzavřen a do roku 1805 od základů přestavěn do dnešní podoby. Původní apsida byla ponechána, ale stejně musila být v roce 1871 stržena, protože ji podemlela voda.

Přes zahájení přestavby bylo samozřejmě nutno kostel vyklidit – a zde se dostáváme k výše zmíněnému nejstaršímu dokladu o existenci Bohnic. Při rozebírání tehdejšího hlavního oltáře objevili v oltářním stole olovenou schránku s destičkou, přesně datující vznik kostela. Její text praví, že kostel dal vybudovat vyšehradský probošt Gervasius a sám jej také 30. května 1158 vysvětil, dokonce za přítomnosti krále Vladislava I., královny a pražského biskupa Daniela. Pražský biskup a vyšehradský probošt (a Gervasius zvlášť) patřili tehdy k nejvyšším hodnostářům země, a jestliže světili venkovský, od Prahy vzdálený kostelík, navíc za účasti samotného královského páru, musily být Bohnice v něčem velmi významné. Čeho se tento význam týkal, nám však dodnes žádné prameny neosvětlily.

Dnešní kostelík má půdorys ve tvaru řeckého kříže s nevelkou čtvercovou centrální lodí a dvěma rameny. Z původní románské stavby zbývají jen části zdí, omítkou zakryté. Zařízení je celkem nenáročné, na barokním hlavním oltáři je obraz sv. Petra a Pavla, patronů kostela, jehož autorem je Mánesův učitel František Tkadlík. V levém příčném rameni je na oltáři skupina Kalvárie, v protilehlém pravém pak socha Madony. Cínová křtitelnice

pochází z roku 1735; ostatní zařízení je novodobé, pořízené v letech 1948–1952 podle návrhu arch. Františka Kotrby.

Ke kostelu patří i fara (čp. 4), původně barokní statek z roku 1738. Dnešní vzhled je dílem přestavby v polovině 19. století.

Konečně čp. 14 a 253 je výše zmíněný barokní dvůr, který Angličan dr. Osborne před polovinou 19. století částečně přestavěl na tzv. Zámeček.

BRANÍK

Se jménem prastaré osady se lze setkat již v listině Vyšehradské kapituly z roku 1088, která mimo jiné praví, že král Vratislav (jako nejvyšší pán veškeré půdy v zemi) daroval kapitule tři popluží s poddanými v Braníku. Osada byla malá, pozemky rozsáhlé a o jejich dalším osudu se dovídáme až ve století čtrnáctém, kdy byly majetkové poměry již zcela změněny. Část Braníka byla majetkem českých královen, část patřila některým pražským kostelům, např. Sv. Jiljí (od r. 1371) a Sv. Vítu. Některé pozemky patřily řádu křižovníků s červenou hvězdou a sloužily k vydržování řádového špitálu sv. Františka, zboží tu měla i Svatovítská kapitula a němečtí rytíři. Většina těchto majitelů pozemky pronajímala soukromníkům. Karel IV. jednak nakázal osadit část pozemků vinicemi, jednak udělil Svatovítské kapitule privilegium vybírat v Braníku clo z dříví plaveného po Vltavě do Prahy.

Již na počátku husitských bouří byl Braník vypálen a zcela zničen; vzápětí pak obec Starého Města zabavila vše pro sebe – louky, zbytky vinic, zříceniny i neosetá pole. Z té doby se datuje pověst o mrtvém kartuziánském mnichovi. Plul na loďce po Vltavě, a u Braníka ho zabili husité. Od té doby se prý nebohý kartuzián zjevuje v noci na řece jako mlžný přízrak, loďka jede přes Vltavu, ale on jen vzpřímeně sedí a vesel se nedotkne. Nikomu ještě neublížil, nikdo však také neví, co mnich chce a jak ho vysvobodit.

Zpět do skutečnosti. Braník se všemi pozemky zůstal majetkem Starého Města po více než století. Teprve po

nezdařeném městském odboji v roce 1547 jej Ferdinand I. Staroměstským zkonfiskoval a vzápětí prodal Floriánu Gryspekovi z Gryspachu. To byla zajímavá postava – královský sekretář, kterého stavové nařkli z úplatkářství (zejména od Židů), špatné péče o privilegia a z nekalých obchodů. Byl uvězněn, ale jen krátce, a po zmíněném odboji se stal královským radou a posléze prezidentem královské komory. Patřil mu – mimo jiné – staroměstský Ungelt; jeho hradčanský palác od něho Ferdinand I. v roce 1562 odkoupil pro obnovené pražské arcibiskupství. Panu z Gryspachu, či spíše von Griesbach, se nově nabytý branický majetek asi příliš nezamlouval, protože jej již po roce prodal Janu Domažlickému z Riesengruntu. Ale i ten se pustiny rychle zbavil a majitelé se pak v krátkých intervalech střídali, až v roce 1578 Braník znovu koupila staroměstská obec, zaplativše za něj 1 000 kop grošů.

Po bělohorské bitvě panovník, tentokrát Ferdinand II., Braník znovu zkonfiskoval, ale již v roce 1622 jej staroměstské obci vrátil. Ne ovšem celý; velký dvorec s částí polností věnoval dominikánům od Sv. Jiljí. Opat dominikánského kláštera Vincenzo Onoporte pak v roce 1627 zřídil ve dvorci pivovar. To již byla válka, trvající vcelku třicet let, v plném proudu a v roce 1639 se i sem dostali Švédové, kteří celý Braník vypálili. Tehdy – jak vypráví stará historka – zůstali naživu jen chalupník Kohout a jeho rodina, neboť se ukryli ve skalách. Kohoutova stará matka brzy poté spatřila na nebi morové panny a celá rodina, jata hrůzou z černé smrti, odešla ze země. Protloukali se cizinou, došli až k Baltu, ve válkou rozvrácených zemích ale nikde nenašli obživu. Kohout nakonec poslal císaři psaní, ve kterém prosil o milost. Tu dostal, a když se vrátil, našel svou chalupu nepoškozenou. Za pravdivost podivného příběhu autor ovšem neručí.

Ještě před polovinou 17. století dominikáni přestavěli svůj

dvorec, Švédův poničený, na velkou čtyřkřídlou stavbu s věží a kaplí; pivovar tu ovšem zůstal. Jak těžko se i dříve malý Braník vzpamatoval, vyplývá z berní ruly z roku 1654. Ta se týká jen dominikánské části Braníka, kde uvádí pouze jednoho sedláka, dva chalupníky a tři zahradníky. Dlouho se povídalo, že za války, těsně před příchodem Švédů, dominikáni prý ukryli svůj klášterní poklad zde, v podzemních chodbách branického domu, kde ponechali jediného mnicha, aby jej hlídal. Po válce si poklad zase odvezli.

V roce 1757 byl Braník znovu vojensky obsazen, tentokrát armádou pruskou. Prusové nejdříve tvrdě vyžadovali výpalné, když ale pochopili, jak je obec ubohá, spokojili se s málem. Neení divu, že se braničtí báli, když za prusko-rakouské války v roce 1866 přišlo pruské vojsko znovu. Brzy však zjistili, že to je již jiná armáda. Prusové pomáhali lidem s prací, vyváželi vojenskou menáž i pro obyvatele a vypomáhali i v pivovare.

V branických skalách se dobýval vápenec již ve středověku, ovšem v malém měřítku. Rozmach přineslo až 18. století, kdy tu bylo již šest lomů; po roce 1840 byla vybudována první vápenka s pecemi a v druhé polovině století pracovalo již několik kruhových pecí, většinou v majetku města Prahy. Produkovaly velmi kvalitní vápno, exportované i do ciziny; dnes již po nich není ani památka.

V roce 1843 tu stálo již 124 domů, v nichž žilo více jak 800 obyvatel; Braník byl tedy již středně velkou vesnicí. Byl ovšem – podobně jako Podolí – od Prahy zcela odříznut vyšehradskou skálou. Spojení bylo prabídné, muselo se pěšky nebo povozem do Podolí a pak kolem celého Vyšehradu nebo přes Krč a Pankrác. Tato odlehlost byla i jedním z důvodů stagnace obce. Situace se poněkud zlepšila poté, co bylo v roce 1856 zahájeno paroplavební spojení s Prahou; jiný způsob dopravy, poněkud pokoutní, byla – jen o málo později – jízda z podolské cementárny na branické nádražíčko firemním nákladním vláčkem, zvaným Izidorek. Počet obyvatelstva se tak do roku 1869 téměř zdvojnásobil a přibýlo 14 domů. Izidorek sloužil ještě dlouho, téměř až do zavedení tramvajové dopravy.

V druhé polovině 19. století se Braník zvolna stával

oblíbeným místem pro stavbu rodinných domů a vilek. V roce 1898 byl postaven velký a známý branický pivovar; ve starém, kdysi dominikánském se tehdy již nevařilo. Braník měl v té době již 211 domů a téměř 3 200 obyvatel.

Na přelomu století se dočkal i dodnes stojícího kostela, protože kaple v bývalém dominikánském dvoře již nedostačovala.

V roce 1922 byl Braník – spolu s dalšími obcemi – připojen k Velké Praze. Tehdy měl již přes 3 600 obyvatel ve 274 domech. Po první světové válce dostal i tramvajové spojení; v letech meziválečných tu probíhala intenzivní, především vilová výstavba.

Ze starého Braníka dosud stojí – vedle několika nevýrazných domků – dosud pracující pivovar a kostel sv. Prokopa, vždyť i těm je dnes již přes sto let. Z Braníka ještě dávnějšího zbyl jen zmiňovaný dominikánský dvůr, čtyřkřídlá stavba s věží a kdysi i kaplí v přízemí, dnes již zrušenou. Byl vystavěn po polovině 17. století na místě starého, Švédy zničeného dvora a zabírá prakticky celý dnešní blok mezi ulicemi Modřanskou, Branickou, U staré pošty a Ke Krči. Na průčelí věže je dobře zachovaný štukový reliéf ukřižovaného Krista a modlícího se dominikána; pochází z doby výstavby objektu, stejně jako štuková výzdoba bývalé kaple.

Ta ovšem nesloužila jen dominikánům; vesnice neměla po celá staletí svůj kostel a bohoslužby pro zdejší obyvatele se konaly právě v dominikánské kapli. Dokud ještě nestála, tedy do poloviny 17. století, musili vesničané putovat za slovem Božím až do Podolí, kam také Braník farností patřil.

Jak ubíhala léta a Braník se rozrůstal, byla stále více pociťována potřeba vlastního kostela. Vznikl z iniciativy zdejších obyvatel, kteří v roce 1892 ustavili „Spolek pro vystavění chrámu Páně v Braníku“. Ten zadal vypracování plánů stavebnímu radovi arch. Rudolfu Vomáčkovi; ovšem finanční prostředky se scházely

pomalu, a tak teprve 7. května 1900 mohl být položen základní kámen. Stavba se poté rozběhla, za půl druhého roku byl kostel hotov a pražský arcibiskup Lev Skrbenský z Hříště jej 22. září 1901 vysvětil ke cti sv. Prokopa. Náklad na stavbu činil 40 000 rakouských korun, tím byly finance Spolku zcela vyčerpány a na věž už nezbylo; byla postavena teprve dodatečně v roce 1904.

Jde o jednoduchou svatyni v pseudorománském slohu bez klenby, s trémovým stropem. Interiér je dnes prostý, původní pseudorománský mobiliář byl odstraněn a výzdobu tvoří jen řada soch světců na konzolách. Tyto řezby vznikly v roce 1901 a většinu z nich vytvořil sochař a řezbář Krejčí. Velký barokní krucifix, zavěšený v chrámové předsíni, pochází z 18. století a byl sem přenesen z kostela sv. Václava na Zderaze; stejného původu je i socha sv. Jana Nepomuckého před kostelem.

BŘEVNOV

Blížil se konec prvního tisíciletí, když panující český kníže Boleslav II., řečený Pobožný, založil – tehdy daleko na západ od Prahy – benediktinský klášter, první mužský klášter v českých zemích. Stalo se tak v roce 993 a podnět ke knížecímu aktu dal v pořadí druhý pražský biskup Vojtěch, později prohlášený za svatého.

Jak bývalo zvykem i hospodářskou nutností, dostal nový klášter od knížete do vínku nějaké pozemky a několik osad, mezi nimi i tehdejší Luboc (Liboc) a Kuromrtvy, ležící na lesní mýtině jižně od dnešní obory Hvězda a zaniklé již ve 13. století. Současně dal však klášter na svých pozemcích vzniknout i nové malé osadě, jakémusi předklášteří, jež bylo nazváno Břevnovem – údajně proto, že okolní lesy poskytovaly hojně břeven, tedy trámů.

Nejen tehdy, ale ještě po dvě až tři století pokrývaly zdejší

krajinu husté lesy, začínající již v těsné blízkosti Hradu; jimi protékal potok Brusnice, ústící do Vltavy v místech dnešního Klárova. Na mýtinách uprostřed lesů bylo několik nepatrných osad, mezi nimi i čerstvě založený Břevnov a zmíněné Kuromrtvy.

Jak plynuly věky, zdejší lesy postupně mizely a klášterní majetek se různými dary a odkazy zvětšoval. Za Karla IV. tu již lesy nebyly prakticky žádné, zato však souvislý pás vinic od Bílé hory až k pražským hradbám. Krajinu dnešního Břevnova tehdy protínaly tři důležité dálkové cesty, vycházející ze Strahovské brány. Jedna probíhala po návrší nad Košířemi k Berounu a pak dále do Němec; druhá sledovala potok Brusnici do osady Břevnov a odtud pak šla přes Veleslavín na Slaný. Třetí spojovala Strahovskou bránu s klášteřem; byla později prodloužena a ještě později, ve století sedmnáctém, se stala hlavní spojnicí Prahy se západními zeměmi. Její směr dodnes sleduje Bělohorská třída; význam druhých dvou cest postupně zanikal.

Již jsem podotkl, že majetek kláštera se stále rozrůstal; začasté šlo i o pozemky značně vzdálené, na Rakovnicku, Berounsku, Písecku, na slezských hranicích v Broumově a Polici i jinde. Počátkem 15. století zahrnoval 41 poplužních dvorů, 86 vesnic a 13 vesnic částečně, rozsáhlé pozemky lesní, zahradní i polní. Vraťme se však k vlastnímu Břevnovu. V té době tu stál svobodný manský dvorec a 25 usedlostí poddaných klášteru, zdaleka tedy již nešlo o ztracenou osadičku.

Klášteř byl za husitských bouří i s kostelem vypálen a pobořen; jeho osudy se však budeme zabývat později. Zdejší klášterní majetek, tedy i Břevnov, si zabrali pražané; ne na dlouho, neboť císař Zikmund jej již v roce 1436 klášteru vrátil. Poté však ves Břevnov z písemných pramenů mizí a objevuje se znovu až v roce 1565, kdy tu vypukl požár a celá vesnice vyhořela. A pak nastávají zlé doby. Za stavovského povstání byl zdejší

církevní majetek zkonfiskován (po bělohorské bitvě opět vrácen). Hlavně se tudy však 8. listopadu 1620 převalila nejprve prchající stavovská vojska a hned za nimi vítězné šiky císařské; divocí soldáti obou stran zničili celou okolní krajinu, vesničku nevyjímaje. Stačila se sotva vzpamatovat, a už tu byli Švédové – 31. května 1639 neúspěšně zaútočila armáda generála Benéra. Císařští měli mimo jiné opevnění i na Bílé hoře a velitelé se drastickými opatřeními snažili omezit loupeživost svých vojáků. V té době – a dlouho předtím i potom – totiž námezdní žoldnéři nerozlišovali své a cizí obyvatelstvo, loupili, vraždili a pálili všude. Hůře bylo při dalším švédském vpádu v roce 1648. Švédové, obléhající Prahu, v Břevnově prakticky vše zničili, spálili a vyplundrovali, a tak berní rula ještě v 50. letech 17. století tu uvádí jenom jednoho sedláka, patnáct chalupníků, pět zahradnických domů a čtyři pustá stavení. K další katastrofě došlo po stu letech, když francouzsko-bavorská vojska v roce 1741 obsadila Prahu, v letech 1744 a 1757 přišla pohroma pro změnu v podobě pruské armády, která zničila celou úrodu. Pokaždé bylo zmařeno mnoho životů, ale stavení byla vždy s obdivuhodnou houževnatostí znovu obnovena a Břevnov zvolna rostl.

Koncem 17. století přibyl další klášter, spíše jen klášteřík. Hrabě Martinic totiž zbudoval na svém pozemku kapli, kterou věnoval řádu theatinů, jak bude ještě vyprávěno.

Koncem 18. století benediktinský klášter parceloval své pozemky u Bílé hory a na nich založil novou osadu Malý Břevnov – přibližně zde kdysi stávaly středověké Kuromrtvy.

V roce 1800 bylo již v celém Břevnově, Velkém i Malém, 81 domů s 820 obyvateli; ovšem celý rozsáhlý prostor mezi Břevnovem a Strahovskou branou zůstával až hluboko do 19. století volnou krajinou. Stálo tu jen několik řídce roztroušených usedlostí, nesoucích zpravidla jméno po svých zakladatelích. Tak zhruba od poloviny 17. století již zmíněná Kajetánka, od roku 1650 Petyňka (hrabě Potting), od roku 1730 Kylismonka (JUDr. Mikuláš šl. Kunigsmann), od roku 1770 Šlajferka, nejbliže